

Dokument nr. 8:14

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Haga og Inger S. Enger

Forslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Haga og Inger S. Enger om midlertidig stans i vernevedtak inntil en har gjennomført en konsekvensutredning av vernepolitikken, med fokus på hvordan denne påvirker bosetting og næringsutvikling

Til Stortinget

BAKGRUNN

Per 1. september 2004 er 11,3 pst. av Norges fastlandsareal verna etter naturvernloven. I tillegg er ca. drøyt 2 000 kvadratkilometer av landets sjøareal verna. Utenom dette gjennomføres det også vern gjennom annet lovverk, slik som verneplan for vassdrag, innføring av nasjonale laksevassdrag og etter plan- og bygningsloven.

Det har skjedd en kraftig opptrapping av vernearbeidet de siste tre åra. I 2002 oppretta Regjeringen 180 nye verneområder etter naturvernloven på til sammen 7 000 nye kvadratkilometer. I løpet av 2003 er det verna 72 nye områder på til sammen 2 300 kvadratkilometer. Regjeringen varsler fortsatt høyt tempo i vernearbeidet i 2004 og 2005. Det arbeides med en utvidelse av verneplan for vassdrag og det er varslet forslag om nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

I mange av vernesakene føler grunneiere og lokalsamfunn seg overkjørt. Det som kommer fram i de lokale høringsrundene, blir i liten grad ivaretatt. Verneområdene blir større enn det lokale myndigheter ønsker og vernebestemmelsene blir ofte utforma slik at lokal næringsvirksomhet blir hindra. I en del tilfeller hindrer vernebestemmelsene tradisjonell landbruksdrift. Fraflytting av gårder, avvikling av beitebruk, mindre hogst mv. gjør at landskapet gror igjen og viktige verneverdier forsvinner.

I utlandet er det vanlig å utvikle nasjonalparkene som viktige turistmål. Det blir brukt store beløp på å tilrettelegge med infrastruktur, naturoppsyn og guider, forskning, informasjons- og tilretteleggingstiltak. På denne måten skaper nasjonalparkene ny næringsvirksomhet. I Norge er det til nå oppretta 10 nasjonalparksentre og det er oppretta noen lokale oppsynstillinger gjennom Statens Naturoppsyn (SNO). Dette gir attraktive, men ikke særlig mange, nye arbeidsplasser i bygdene rundt nasjonalparkene. Det er sannsynlig at våre nasjonalparker har ført til nedlegging av mange flere arbeidsplasser enn det de har skapt av nye.

Det har vært tverrpolitisk interesse for å se på økt bruk av verneområdene. Dette medførte at Revidert nasjonalbudsjett for 2003 hadde en egen omtale av bruk, vern og verdiskaping i fjellområdene. Regjeringen la særlig vekt på økte muligheter for turisme. Det blei også pekt på behovet for bedre kopling mellom verneområder og omkringliggende lokalsamfunn og bosetting. Det kom få konkrete tiltak, bortsett fra å oppheve forbudet mot kommersiell virksomhet i nasjonalparkene. Nasjonalparksatsinga i Nord-Gudbrandsdal blir trukket fram som et godt eksempel. Denne er finansiert av fylkeskommunen og skal stimulere til økt reiselivsaktivitet.

Det er også igangsatt forsøksprosjekt med lokal forvaltning flere steder i landet. For fire større verneområder, Dovrefjell-Sunddalsfjella, Forollhogna, Setesdal/Vesthei og Skjekerfjella/Blåfjella, har lokale instanser fått en viss forvaltningsmyndighet. Det må ses på muligheter for å øke innflytelsen til lokale myndigheter.

Nasjonalparker og andre verneområder må utvikles til å bli en ressurs for lokalsamfunnene, og ikke et hinder for næringsaktivitet og bosetting. Det er nødvendig å legge til rette for økt lokalpolitisk medvirkning og innflytelse. Vern av områder og utvikling av

nærliggende lokalsamfunn må ses i sammenheng, og det må legges opp til å ta vare på områder gjennom bærekraftig bruk.

Nesten alt areal i Norge er tydelig prega av menneskelig virksomhet. Folk må kunne skaffe seg utkomme også i områdene rundt nasjonalparkene/verneområdene, fordi vi ønsker levende bygder og fordi det er nødvendig med bosetting for å ta vare på og utvikle de verna områdene.

En medvirkende grunn til det høye konfliktnivået i mange vernesaker er at erstatningene er for lave, det er knytta for stor usikkerhet til dem og de kommer for seint i forhold til vernevedtakene. Stortingsflertallet forutsatte i 1993 at det økonomiske tapet ved å etablere nasjonalparker på privat grunn skulle erstattes fullt ut. Lovverket har ikke blitt tilpassa dette prinsippet. Erstatningsordningene ved etablering av nasjonalparker og landskapsvernområder er fortsatt til utredning i biomangfoldlovutvalget.

Forslagsstillerne mener derfor at:

1. Det må innføres en vernepause der en venter med å vedta nye fredningsområder.

Det har blitt vedtatt så mange nye verneområder de siste åra at en ikke en gang har hatt ressurser til å følge opp områdene med skjøtelsesplaner. Det vil også være en stor fordel om en kommer lenger med å overføre områder til lokal forvaltning, og en bør sikre økte midler til skjøtsel og drift før nye områder blir verna. Vernearbeidet bør også avvente utredningen av erstatningsordningene ved etablering av nasjonalparker og landskapsvernområder.

2. Det må gjennomføres en konsekvensutredning av vernepolitikken, med fokus på effektene på bosetting og næringsutvikling.

Mange vernevedtak er fattet for en del år tilbake, og det er ikke foretatt noen evaluering av effektene på bosetting og næringsutvikling. For å sikre at vernepolitikken blir bedre i framtida er det viktig at man kjenner konsekvensene av den vernepolitikken som er ført så langt.

Det vil være naturlig at statsråden i Miljø-

verndepartementet får ansvaret for å utarbeide en slik konsekvensutredning. I tillegg må nærings- og handelsstatsråden, landbruks- og matstatsråden, fiskeri- og kyststatsråden og kommunal- og regionalstatsråden involveres i arbeidet. Det forutsettes at uavhengig ekspertise blir benyttet til utredningsoppdraget. Konsekvensutredningen må involvere de som er berørt av vernepolitikken gjennom høringer av berørte kommuner, lokalsamfunn og enkeltpersoner.

Forslagsstillerne mener også at det bør vurderes å innføre en lokal utsettende vetorett, etter at det har vært holdt folkeavstemning om forslag til nye verneområder. I USA er det hvert år folkeavstemninger som gjelder denne typen spørsmål.

Slik det fungerer i dag har kommunene uttalerett, men opplever ofte at synspunktene blir lite vektlagt. Gjennom en folkeavstemning vil de lokale synspunktene komme tydelig fram, og en utsettende vetorett betyr at disse ikke kan overses når det skal fattes endelig vedtak. Det vil være rimelig at de lokale uttalelsene tillegges avgjørende vekt i de tilfeller der et vernevedtak vil få store økonomiske konsekvenser for et lokalsamfunn og ellers tillegges vesentlig vekt. En slik ordning kan gi økt vektlegging av lokale synspunkter, uten at det nasjonale ansvaret for vernepolitikken blir svekka. Det vil være nødvendig å få utreda de juridiske og politiske konsekvensene av en slik nyordning.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen innføre midlertidig stans i vernevedtak inntil en har gjennomført en konsekvensutredning av vernepolitikken, med fokus på hvordan denne påvirker bosetting og næringsutvikling.

28. oktober 2004